

Anna Jańska, Paulina Dziewit

Świadomość ubezpieczeniowa pracowników biur rachunkowych w Polsce

Insurance Awareness of Employees of Accounting Offices in Poland

Wprowadzenie

Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej jest dla biur rachunkowych obowiązkowe, co wynika z przepisów prawnych zawartych w ustawie o rachunkowości (Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 120 z późn. zm.; Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 6 listopada 2014 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przedsiębiorców wykonujących działalność z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, Dz. U. z 2014 r. poz. 1616). Większość biur musi dokonać zakupu ubezpieczenia przed rozpoczęciem prowadzenia tej specyficznej działalności gospodarczej. W związku z deregulacją¹ oraz zniesieniem obowiązków kwalifikacyjnych dla osób, które świadczą usługi księgowe, oraz zaprzestaniem sprawdzania wiedzy i kompetencji w wyżej wymienionym zawodzie, niezbędnym wydaje się posiadanie ochrony ubezpieczeniowej w wyspecjalizowanym zakładzie ubezpieczeń, zgodnie z profilem prowadzonej działalności księgowej oraz oczekiwaniami danego podmiotu gospodarczego. Coraz więcej przedsiębiorstw decyduje się zlecać prowadzenie ksiąg rachunkowych firmom zewnętrznym,

¹ W 2022 r. (Huczko, 2022) – jako reakcja na wyniki ogólnopolskiego badania ankietowego dotyczącego oceny efektów przeprowadzonej w 2014 r. deregulacji usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych – powróciła dyskusja, czy potrzebna jest zmiana systemu prawnego wprowadzająca regulacje w funkcjonowaniu zawodu księgowego, a także jaki ewentualnie powinien być kierunek tych regulacji.

a czynności księgowo-doradcze mogą niewątpliwie doprowadzić do poważnych w skutkach przestępstw oraz nadużyć. Niekiedy błędy te mogą mieć konsekwencje karne lub karnoskarbowe (zazwyczaj wysokie kary i mandaty). W takiej sytuacji przed karami nakładanymi przez urzędy skarbowe może częściowo uchronić przedsiębiorcę wykupione odpowiednio wcześniej ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej (Majewska-Bielecka, 2020), które zawiera możliwie szeroki zakres ochrony ubezpieczeniowej (dzięki klauzulom dodatkowym). Należy podkreślić, że odpowiedzialność karnoskarbowa osób prowadzących księgi rachunkowe oraz ewidencję VAT została uregulowana ustawowo (Ustawa, 1994).

Za przestępstwa skarbowe lub wykroczenia skarbowe odpowiada, jak sprawca, także ten, kto na podstawie przepisu prawa, decyzji właściwego organu, umowy lub faktycznego wykonywania zajmuje się sprawami gospodarczymi, w szczególności finansowymi, osoby fizycznej, osoby prawnej albo jednostki organizacyjnej niemającej osobowości prawnej (Ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy, tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 654 z późn. zm., art. 9 § 3).

Prezentowane badania miały na celu dokonanie analizy świadomości ubezpieczeniowej oraz zapotrzebowania na ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej biur rachunkowych oraz osób świadczących usługi księgowo. Wykorzystano metody badawcze, takie jak: analiza literatury, analiza aktów prawnych oraz sondaż, który został przeprowadzony w biurach rachunkowych, kancelariach podatkowych oraz wśród doradców podatkowych i innych osób zajmujących się księgowością. Podjęta problematyka jest aktualna oraz istotna ze względu na coraz szybszą zmianę przepisów w prawie podatkowym, a także szoki rynkowe wywołane pandemią COVID-19 i wojną na Ukrainie, które wpływają istotnie na prowadzenie działalności gospodarczej w Polsce, a w konsekwencji także na bieżącą pracę i zakres odpowiedzialności biur rachunkowych.

1. Zakres ochrony ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej biura rachunkowego

Wraz ze zmianami zachodzącymi w obrębie sprawozdawczości finansowej rośnie rola osób odpowiedzialnych za ich prawidłowe przygotowanie oraz prezentację wobec interesariuszy (Grabowska-Kaczmarczyk, Jonas, Szulc, Świetla, Zieniuk, 2020). Aktualnie w Polsce zawód księgowo nie jest jednak regulowany przepisami prawa. Na działalność usługową związaną z prowadzeniem

ksiąg rachunkowych mogą się zdecydować właściwie wszyscy, którzy posiadają ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej². Istotne jest, aby osoby prowadzące księgi rachunkowe w ramach biura rachunkowego posiadały pełną zdolność do czynności prawnych i nie były karane za przestępstwa gospodarcze lub związane z księgowością czy podatkami. W przypadku działalności usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, kontaktu z jednostkami administracyjnymi oraz doradztwa podatkowego zarządzanie ryzykiem nabiera szczególnego znaczenia (Korzeniowski, 2010, s. 437–444), gdyż jednostki te nie tylko przejmują część ryzyka od zlecających im wyżej wymienione usługi (czyli od osób, które prowadzą daną działalność gospodarczą), ale również same narażone są na różnego rodzaju ryzyka w trakcie prowadzenia swojej działalności. Warto zwrócić uwagę, iż proces zarządzania ryzykiem musi charakteryzować się ciągłością i wskazane jest, aby konsekwentnie występujące ryzyko ograniczać. W ujęciu teoretycznym proces ten może być realizowany m.in. przy wykorzystaniu metody ubezpieczeniowej.

Przedsiębiorca prowadzący działalność w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych jest zobligowany do zawarcia ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej biura rachunkowego (Ustawa, 1994, art. 76h). Z tego obowiązku zwolnione są biura rachunkowe, które prowadzą jedynie KPiR oraz takie, które wypełniają deklaracje podatkowe, o ile nie posiadają uprawnień np. doradcy podatkowego. Wszystkie pozostałe biura muszą zawrzeć ubezpieczenie przed rozpoczęciem działalności. Z kolei dobrowolne ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej biura rachunkowego rekomendowane jest przedsiębiorcom, którzy w ramach działalności biura rachunkowego wykonują czynności polegające na: prowadzeniu ksiąg podatkowych, ewidencji do celów podatkowych, sporządzaniu zeznań czy deklaracji podatkowych (tzw. określone czynności doradztwa księgowego – księgowość uproszczona), jak również prowadzeniu obsługi kadrowo-płacowej. Należy jednak pamiętać, że ubezpieczenie nie obejmuje niektórych czynności, m.in. sporządzania deklaracji, prowadzenia KPiR, obsługi kadrowo-płacowej, dlatego w tym zakresie ubezpieczyciele oferują dobrowolne klauzule rozszerzające zakres ochrony ubezpieczeniowej. Omawiane ubezpieczenie obejmuje szkody wyrządzone w związku z prowadzoną działalnością (Ustawa, 1994, art. 76h ust. 1). Są to zazwyczaj tylko podstawowe czynności i błędy, które mogą działać na niekorzyść klienta, a przez które może on ponieść negatywne

² Od 10 sierpnia 2014 r. w Polsce obowiązuje tzw. druga ustawa deregulacyjna, w której zawarto m.in. uwolnienie zawodu księgowego od konieczności posiadania jakichkolwiek uprawnień do świadczenia tego typu usług (Ustawa z dnia 9 maja 2014 r. o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych, Dz. U. z 2014 r. poz. 768).

konsekwencje finansowe. W przypadku ubezpieczenia dobrowolnego istnieje możliwość rozszerzenia ochrony ubezpieczeniowej o: obsługę kadrowo-płacową, utratę dokumentów, naruszenie obowiązku zachowania tajemnicy zawodowej, koszty obrony w postępowaniu karnoskarbowym lub administracyjnym, a nawet obrazę klienta, jak również niektóre czynności doradztwa podatkowego czy udostępnienie dokumentacji księgowej bez wiedzy klienta. Potencjalny zakres ochrony ubezpieczeniowej jest więc bardzo szeroki i może prowadzić do zwiększenia poczucia bezpieczeństwa księgowych, poprawy komfortu i usprawnienia pracy w biurze rachunkowym.

2. Stan badań

W krajowej literaturze przedmiotu publikacje o charakterze naukowym najczęściej dotyczą w badanym obszarze zakresu odpowiedzialności biur rachunkowych z tytułu prowadzonej działalności (Hass-Symotiuk, 2003, s. 14–28; Kasperowicz, 2012, s. 231–244; Kiziukiewicz, 2011, s. 521–533; Winter, 2011, s. 183–191). Poruszane są ponadto kwestie związane z outsourcingiem tych usług (Matejun, 2010, s. 276–299) i problematyką etyki w outsourcingu rachunkowości (Górska, 2016, s. 107–113). Ponadto prowadzono badania ukierunkowane na rozpoznanie problemów pojawiających się w trakcie współpracy przedsiębiorców z biurem rachunkowym (Pasik, 2020). Autorzy przytoczonych publikacji jednoznacznie wskazują na wysokie ryzyko i ponadprzeciętną odpowiedzialność pracowników biur rachunkowych z tytułu prowadzonej działalności. Wykazują ponadto, że niska świadomość ubezpieczeniowa i negatywne doświadczenia z zakładami ubezpieczeń często usprawiedliwiają unikanie zawierania różnorodnych umów ubezpieczenia (Gryczyńska, 2022). Zyskują zatem na znaczeniu kwestie związane z edukacją finansową ukierunkowaną na budowanie świadomości ubezpieczeniowej, która jest istotnym czynnikiem rozwoju rynku ubezpieczeniowego (Bednarczyk, Bielawska, Jackowska, Wycinka, 2019). Brakuje jednak opracowań wskazujących na możliwości efektywnego zarządzania ryzykiem biur rachunkowych, w szczególności z wykorzystaniem metody ubezpieczeniowej. Wskazana problematyka jest stosunkowo nowa, a nieliczne publikacje na ten temat mają raczej charakter popularnonaukowy bądź publicystyczny.

Jednocześnie istnieje już wiele publikacji anglojęzycznych prezentujących wyniki badań skoncentrowane na problematyce zarządzania ryzykiem w specyficznym rodzaju przedsiębiorstwa, jakim jest biuro rachunkowe, oraz

odpowiedzialności cywilnej księgowych i wykorzystaniu metody ubezpieczeniowej w celu niwelowania negatywnych finansowych skutków zdarzeń losowych (Davies, 1975; Dunfee, Gleim, 1971; Liggio, 1975, s. 40; Lochner, 1993, s. 92; Sorter, Siegel, Slain, 1988, s. 92).

Niniejsza praca stanowi zatem próbę częściowego wypełnienia zidentyfikowanej luki badawczej, ze szczególnym uwzględnieniem perspektywy samych księgowych – ich poczucia odpowiedzialności oraz świadomości ubezpieczeniowej.

3. Charakterystyka grupy badawczej

Prezentowane badanie przeprowadzono w 2022 r. w 50 biurach rachunkowych, kancelariach podatkowych oraz wśród osób prowadzących doradztwo w zakresie podatków. Wykorzystano technikę ankietyzacji internetowej CASI (*Computer Assisted Self-Interview*), zakwalifikowaną jako metodologia badań jakościowych. Narzędziem wykorzystanym do przeprowadzenia badań był kwestionariusz internetowy skierowany do respondentów. Ponadto wykorzystano również tzw. *desk research* – badanie źródeł wtórnych, polegające na analizie istniejących już dostępnych danych.

Większość podmiotów poddanych sondażowi stanowiły osoby prowadzące wcześniej wymienione formy działalności gospodarczej. Przebadano 50 osób – po jednej z każdego przedsiębiorstwa. Jak założono podczas formułowania celu badań, biorącymi udział w badaniu były osoby prowadzące działalność w ramach usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych oraz doradztwa podatkowego, w tym księgowego z całej Polski. Osoby biorące udział w badaniu były w przedziale wiekowym 20–50 i więcej lat. Badaniu poddano podmioty, które na terenie Polski prowadzą działalność gospodarczą związaną z: prowadzeniem księgowości, usług w zakresie kadr i płac, doradztwa podatkowego, reprezentacją podatnika przed administracją podatkową. Próba była niereprezentatywna, stąd wyniki i wnioski z badania można tylko w ograniczonym stopniu uogólniać na całą populację. Narzędziem badawczym wykorzystanym w pracy był kwestionariusz ankiety.

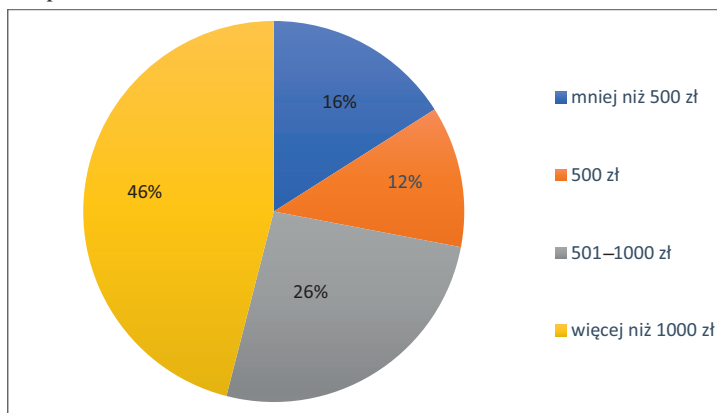
4. Wyniki badań

W badaniu uczestniczyło 56% kobiet oraz 44% mężczyzn, co potwierdza stopniową feminizację zawodu opisaną w literaturze przedmiotu m.in. przez Kabalskiego (2021). Na pytania odpowiadali: właściciele biur rachunkowych, doradcy

podatkowi, księgowi/księgowe, osoby zajmujące się obsługą kadrowo-płacową, osoby związane z obsługą biur rachunkowych, kancelarii podatkowych. Pod względem wieku respondentów przeważała grupa osób 31–40 oraz 41–50 lat. W przedziale wiekowym 20–30 lat oraz więcej niż 50 również brała udział taka sama liczba respondentów (po 18%). W sondażu uczestniczyło najwięcej osób z wykształceniem wyższym (62%) i średnim (32%). Najmniej liczną grupę stanowiły osoby z wykształceniem zawodowym oraz podstawowym. W przeprowadzonym badaniu 60% osób odpowiedziało, iż prowadzi działalność gospodarczą, pozostałe 40% respondentów – nie (pracownicy biur). W kolejnym punkcie uczestnicy zostali zapytani o funkcję, jaką pełnią w biurze rachunkowym: 34% osób zadeklarowało, że są właścicielami biura, a 26% osób, że zajmuje się zawodowym doradztwem. Mniejszą grupę stanowiły księgowe oraz kadrowe: odpowiednio 22% oraz 8% (10% nie zadeklarowało pełnienia żadnej z wymienionych w ankiecie funkcji). Spośród uczestników badania 72% osób potwierdziło, że prowadzona przez nich działalność jest związana z usługowym prowadzeniem ksiąg rachunkowych bądź kadr i płac.

Na pytanie dotyczące posiadania ubezpieczenia od czynności cywilnoprawnych 72% respondentów odpowiedziało, iż posiada to ubezpieczenie, zaś 28% – nie. Jednocześnie 76% respondentów zadeklarowało, że wykonywane przez nich usługi podlegają pod obowiązkowe ubezpieczenie od czynności cywilnoprawnych. Rozbieżność może wynikać z niskiej świadomości ubezpieczeniowej lub braku ubezpieczenia tych przedsiębiorców. Ubezpieczenie odpowiedzialności biur rachunkowych jest dość znaczącym wydatkiem – 72% podmiotów płaci za nie ponad 500 zł rocznie (zob. wykres 1). Pomimo wysokiej ceny większość pytanych (70%) odpowiedziała, iż nawet jeśli ubezpieczenie nie byłoby obowiązkowe, to i tak rozważyliby jego wykupienie (z czego 50% – tak, 20% – może). Gdyby obowiązek związany z zawarciem ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej biur rachunkowych (OCBR) został zniesiony, osoby, które odpowiadały na pytania sondażu, i tak wolałyby zawrzeć umowę z własnej woli dla bezpieczeństwa działalności, zabezpieczenia majątku przez pracowników. Potwierdza to zrozumienie zasadności wykupu ubezpieczenia, relatywnie wysoki poziom świadomości ubezpieczeniowej i nietraktowanie przymusu ustawowego jako bezpodstawnego obowiązku.

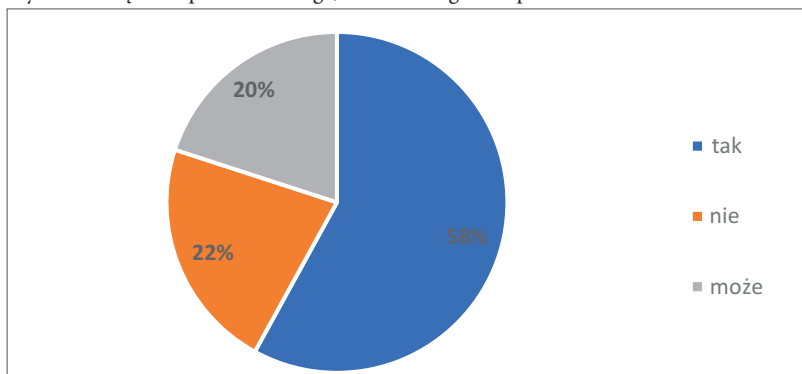
Wykres 1. Roczna składka ubezpieczeniowa uiszczana przez respondentów z tytułu ubezpieczenia OCBR

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych.

Ponadto respondenci deklarowali chęć wykupienia ubezpieczenia dobrowolnego (58%), a także przychylnie wypowiedali się w zakresie dokupienia klauzul dodatkowych (zob. wykres 2 i 3). Osoby biorące udział w sondażu, mimo ochrony podstawowej, czułyby się bezpieczniej, gdyby do ich umów zostały dopisane kolejne podpunkty rozszerzające ochronę ubezpieczeniową. Jednak w przypadku dobrowolnych klauzul dodatkowych zdecydowanie znaczenia nabiera wysokość dopłaty do składki ubezpieczeniowej: jedynie 28% osób odpowiedziało, iż byłoby w stanie rozszerzyć swoje podstawowe ubezpieczenie, jeżeli składka byłaby wyższa o 50–100 zł, zaś 24% osób zaakceptowałoby dopłatę rzędu 101–150 zł. Zaledwie 14% respondentów stwierdziło, iż rozszerzyłoby ochronę, gdyby dopłata wynosiła 151–200 zł, a 7 osób nie wykupiłoby klauzul w ogóle (zob. wykres 3).

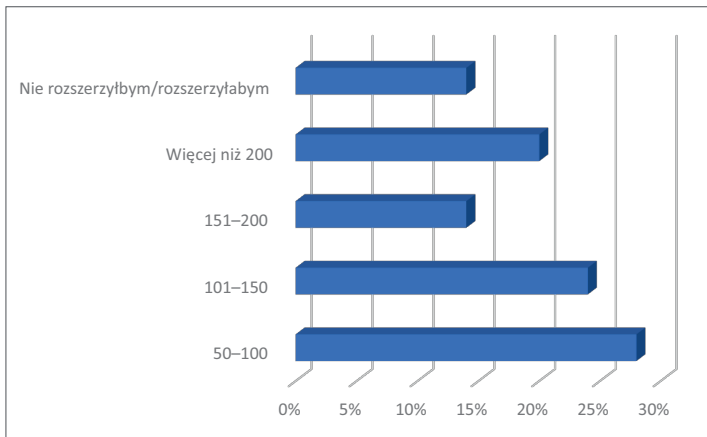
Wykres 2. Chęć zakupu dodatkowego, dobrowolnego ubezpieczenia OC

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych.

Jednocześnie 58% uczestników badania odpowiedziało, że są zainteresowani dokupieniem dodatkowego dobrowolnego OC, 22% osób zadeklarowało odpowiedź odmowną, zaś 20% było skłonnych zastanowić się nad rozszerzeniem swojego OC o kolejne pozycje w przyszłości (zob. wykres 2). Powyższy fakt wskazuje, iż osoby biorące udział w sondażu, mimo ochrony podstawowej, czułyby się bezpieczniej, gdyby do ich umów zostały dopisane kolejne podpunkty dające większą ochronę.

Wykres 3. Deklarowana chęć dopłaty składki za klauzule dodatkowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych.

W odpowiedzi na pytanie: „Jakie ryzyko według Pana/Pani jest największe w usługowym prowadzeniu ksiąg rachunkowych?”, respondenci najczęściej zwracali uwagę na fakt, iż w ich ocenie zbyt duża odpowiedzialność jest przerzucana na kancelarie podatkowe oraz na doradców podatkowych. Wskazywano na problem wysokich kar oraz mandatów za błędy księgowo, jak również na zbyt duży transfer ryzyka w momencie podpisania umowy o usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych. Odpowiedzi na pytania zawarte w powyższej części opracowania pokazują, iż osoby związane z księgowością największe ryzyko zauważają w tym, iż klienci biur rachunkowych oraz kancelarii w dużej mierze odpowiedzialność za prowadzenie oraz dokumentację cedują właśnie na biura.

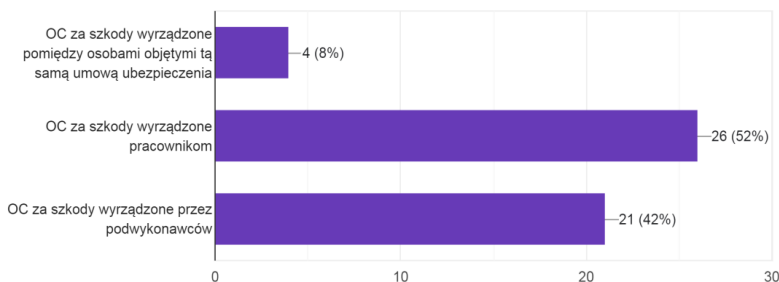
W końcowej części sondażu respondenci zostali zapytani o kwestie likwidacji szkód z posiadanych ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej: 72% uczestników badania nie miało jeszcze okazji, aby skorzystać z wykupionego ubezpieczenia, zaś pozostałe 28% podmiotów korzystało w przeszłości z obsługi likwidacyjnej. Respondentów poproszono o zdiagnozowanie przyczyn występowania zdarzeń szkodowych: 30% wskazało na rażące uchybienia poszczególnych osób w prowadzeniu księgowości, zaś 22% – na ciągłe zmiany przepisów i w konsekwencji

niewystarczające kompetencje księgowych. Również 22% respondentów jako przyczynę szkód wskazało na nieprawidłowości w obszarze doradztwa, a 11% – na brak prawnego ujednoczenia zawodu księgowego. W ocenie autorek można dostrzec silny związek przyczynowo-skutkowy pomiędzy wymienionymi determinantami szkód z ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej.

5. Dyskusja na temat wyników badania

Zdaniem Rogowskiego, pierwszego rzecznika ubezpieczonych, „[...] świadomość ubezpieczeniowa jest jednym z ważniejszych elementów dobrze funkcjonującego rynku ubezpieczeń, a nawet warunkiem koniecznym jego funkcjonowania” (Rogowski, Wolińska, 1999, s. 36). W ostatnich latach liczba opracowań naukowych opublikowanych na temat świadomości ubezpieczeniowej istotnie wzrastała (Ismail, Husin, Ishak, Manaf, 2018). Z przeprowadzonych przez autorki badań wynika, że świadomość ubezpieczeniowa pracowników biur rachunkowych jest aktualnie na relatywnie wysokim poziomie. Jak zauważa Kępka, wprowadzane nowe programy oraz przepisy podatkowo-składkowe mogą budzić uzasadniony niepokój wśród podmiotów zajmujących się zawodowo finansami. Nieprzewidywalność decyzji administracyjnych oraz zmieniająca się interpretacja przepisów narażają księgowych na popełnianie licznych, nieumyślnych błędów, za które odpowiedzialność ponosi podatnik. W drodze postępowania cywilnego ma on prawo dochodzić odszkodowania od księgowego (Kępka, Pająk, 2022). Znajomość wysokiego ryzyka i poczucie odpowiedzialności wykwalifikowanych księgowych sprawiają, że podchodzą oni z dużym zrozumieniem do obowiązku wykupienia ochrony ubezpieczeniowej. Są także skłonni nabyć dodatkowe klauzule rozszerzające zakres ubezpieczenia (zob. wykres 4), jak również korzystać z ubezpieczeń dobrowolnych.

Wykres 4. Deklaracja, o które z klauzul zostanie rozszerzony zakres ubezpieczenia w przyszłości (wybór wielokrotny)

Źródło: opracowanie własne na podstawie badań własnych.

Wśród ogółu polskich przedsiębiorców jest to jednak postawa nietypowa. Hęćka w swoich badaniach wykazuje niewielką świadomość ubezpieczeniową w zakresie ryzyka środowiskowego przedsiębiorców w Polsce (Hęćka, 2017, s. 49). Podobne wnioski z przeprowadzonych badań prezentuje Mikulska, zaznaczając, że przedsiębiorcy nie posiadają wystarczających kompetencji i umiejętności oceny ryzyka w prowadzonych przedsięwzięciach, a ponad połowa respondentów z sektora MŚP nie widzi potrzeby prowadzenia działań prewencyjnych (Mikulska, 2009, s. 99). Również badania autorów zagranicznych akcentują niski poziom popularności produktów ubezpieczeniowych wśród małych i średnich przedsiębiorstw (Ajemunigbohun, Adeoye, 2018, s. 16). Jak zauważa Bednarczyk, społeczności bardziej wykształcone posiadają większą świadomość ubezpieczeniową dotyczącą zarówno ubezpieczeń życiowych, jak i majątkowych (Bednarczyk, 2011, s. 93). Może to w pewnym stopniu wyjaśniać wyższy poziom świadomości ubezpieczeniowej księgowych, jak i ogółu przedsiębiorców.

Interesująca wydaje się zatem kontynuacja badań naukowych w kierunku różnicowania poziomu świadomości ubezpieczeniowej wśród poszczególnych grup zawodowych z uwzględnieniem specyficznych czynników ryzyka, na jakie wybrani przedsiębiorcy są narażeni³. Ponieważ próba badawcza nie była reprezentatywna, nie można wyników uogólnić na populację, licząc się z określonym ryzykiem popełnienia błędu. Warto zatem kontynuować badania na szerszej grupie odbiorców.

Zakończenie

Na podstawie przeprowadzonych badań można wysnuć ogólny wniosek, iż większość osób związanych z usługowym prowadzeniem ksiąg rachunkowych zdaje sobie sprawę z ryzyka wynikającego z zawodu, jakim jest księgowia, kadrowa, właściciel biura rachunkowego czy też doradca podatkowy. Świadomość wysokiego poziomu ryzyka jest w stanie zmotywować tych przedsiębiorców do posiadania ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej, nawet jeśli nie podlegają takiemu obowiązkowi. Duża grupa osób, gdyby nawet ubezpieczenie nie było obowiązkowe, dla własnego bezpieczeństwa i ochrony zdecydowałaby się na jego wykupienie. Znaczna część uczestników badania, by zmniejszyć ryzyko,

³ Według raportu OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development, b.d.) respondenci generalnie prezentują niski poziom wiedzy i świadomości ubezpieczeniowej, co naraża ich często na straty wynikające z nabycia produktów ubezpieczeniowych niedopasowanych do ich potrzeb, np. w wyniku *missellingu*.

zdecydowałyby się również na rozszerzenie ochrony ubezpieczeniowej o dodatkowe klauzule.

W ocenie respondentów wprowadzenie w Polsce obowiązkowego ubezpieczenia było potrzebne i słuszne. Zaprezentowane badania wskazują, iż w dzisiejszych czasach oraz przy obecnym stopniu ryzyka występującego w omawianym zawodzie ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej biura jest wręcz niezbędne do prawidłowego prowadzenia działalności gospodarczej. Wpływa ono pozytywnie na pracę podmiotów świadczących usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych oraz doradztwo podatkowe. Respondenci dostrzegają zasadność korzystania z ochrony ubezpieczeniowej w ramach obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej. Są również skłonni uiszczać opłaty z tytułu klauzul dodatkowych. Z perspektywy zakładów ubezpieczeniowych interesująca może być informacja potwierdzająca chęć rozszerzania ochrony ubezpieczeniowej o dodatkowe klauzule oraz deklaracje zakupu dodatkowych ubezpieczeń dobrowolnych w omówionym zakresie.

Ciekawym kierunkiem dalszych badań może być ocena ofert ubezpieczycieli w zakresie zakresu ochrony ubezpieczeniowej, badanie świadomości ubezpieczeniowej na szerszej grupie reprezentatywnej, a także analiza kwestii roszczeń od osób korzystających z usług biur rachunkowych i procesu likwidacji szkód z omawianych ubezpieczeń.

Bibliografia

Akty prawne

Ustawa z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości, tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 120 z późn. zm.

Ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy, tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 654 z późn. zm.

Ustawa z dnia 9 maja 2014 r. o ułatwieniu dostępu do wykonywania niektórych zawodów regulowanych, Dz. U. z 2014 r. poz. 768.

Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 6 listopada 2014 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przedsiębiorców wykonujących działalność z zakresu usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, Dz. U. z 2014 r. poz. 1616.

Literatura

- Ajemunigbohun, S. S., Adeoye A. O. (2018). Insurance Awareness and Acceptance. Empirical Evidence among Small and Medium-Sized Enterprises in the Lagos State, Nigeria. *Trends Economics and Management*, 12(32), 9–20. doi: 10.13164/trends.2018.32.9.
- Bednarczyk, T. H. (2011). Ekonomiczne i instytucjonalne czynniki rozwoju ubezpieczeń. *Wiadomości Ubezpieczeniowe*, 4, 85–106.
- Bednarczyk, T. H., Bielawska, K., Jackowska, B., Wycinka, E. (2019). *Ekonomiczne i demograficzne uwarunkowania funkcjonowania i rozwoju ubezpieczeń*. Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Davies, J. J. (1975). *Accountants' Civil Liability to Third Party Financial Statement Users – A Case for Uniformity*. Seria: Louisiana State University Historical Dissertations and Theses, 2822. doi: 10.31390/gradschool_disstheses.2822. Pobrano z https://repository.lsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=3821&context=gradschool_disstheses (11.01.2024).
- Dunfee, T. W., Gleim, I. N. (1971). Criminal Liability of Accountants: Sources and Policies. *American Business Law Journal*, 9(1), 1–20. doi: 10.1111/j.1744-1714.1971.tb00763.x.
- Grabowska-Kaczmarczyk, E., Jonas, K., Szulc, M., Świetła, K., Zieniuk, P. (2020). *Rola księgowych i biegłych rewidentów w zmieniającym się otoczeniu prawnym i gospodarczym*. Warszawa: Difin.
- Górska, J. (2016). Etyka w outsourcingu rachunkowości. *Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 2(80)/2, 107–113. doi: 10.18276/frfu.2016.2.80/2-11.
- Gryczyńska, E. (2022). Ubezpieczenia majątkowe w rolnictwie – konieczność czy przywilej. W: D. Łobos-Kotowska, P. Gała (red.), *Współczesne Problemy Prawa Rolnego i Żywnościowego [II]* (s. 105–116). Katowice: Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego.
- Hass-Symotiuł, M. (2003). Odpowiedzialność za rachunkowość zakładu opieki zdrowotnej. *Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości*, 15, 14–28.
- Hęćka, A. (2017). Świadomość ubezpieczeniowa przedsiębiorców polskich w zakresie ryzyka środowiskowego – wyniki badań. *Wiadomości Ubezpieczeniowe*, 4, 41–51.
- Huczko, P. (2022). *Minister Finansów chce uregulowania zawodu księgowego. Czy wrócą certyfikaty księgowe?*. Pobrano z <https://ksiegowosc.infor.pl/wiadomosci/5401136,Uregulowania-zawodu-ksiegowego.html> (20.09.2023).
- Ismail, N., Husin, M., Ishak, I., Manaf, N. (2018). *Insurance Awareness. A Literature Review*. doi:10.18488/journal.1.2018.81.28.33. Pobrano z <https://archive.aessweb.com/index.php/5007/article/view/2969/5118> (20.07.2023).
- Kabalski, P. (2021). *Księgowość w Polsce jako zawód kobiecy. Skala, przyczyny, okoliczności, skutki*. Katowice: Wydawnictwo Ius Publicum.

- Kasperowicz, A. (2012). Odpowiedzialność w zawodzie księgowego. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu*, 251, 231–244.
- Kępka, A., Pająk, N. (2022). Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej zawodów księgowych w Polsce. *Studia Ekonomiczne, Prawne i Administracyjne*, 1(4), 22–39.
- Kiziukiewicz, Z. (2011). Aspekty prawnej odpowiedzialności biur rachunkowych. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia*, 32(625), 521–533.
- Korzeniowski, L. (2000). Zarządzanie bezpieczeństwem. Rynek, ryzyko, zagrożenie, ochrona. W: P. Tyrała (red.), *Zarządzanie Bezpieczeństwem* (s. 437–444). Kraków: Wydawnictwo PSB.
- Liggio, C. D. (1975). Accountants' Civil Liability: Through the Looking Glass and Other „Impossible Things”. *Litigation*, 1(1), 40–43.
- Lochner, Jr, P. R. (1993). Accountants' Legal Liability: A Crisis That Must Be Addressed. *Accounting Horizons*, 7(2), 92–96.
- Majewska-Bielecka, D. (2020). Certyfikowanie zawodów księgowych w kontekście ich deregulacji. *Zeszyty Naukowe ZPSB Firma i Rynek*, 2(58), 71–79.
- Matejun, M. (2010). Outsourcing rachunkowości i doradztwa podatkowego w sektorze MŚP – implikacje dla urzędników skarbowych. W: A. Adamik, M. Matejun, A. Zakrzewska-Bielawska (red.), *Problemy i wyzwania w zarządzaniu organizacjami publicznymi* (s. 276–299). Łódź: Wydawnictwo Politechniki Łódzkiej.
- Mikulska, A. (2009). Świadomość ubezpieczeniowa przedsiębiorców sektora MSP. Wyniki badania praktyk ubezpieczeniowych. *Wiadomości Ubezpieczeniowe*, 2, 81–101.
- Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD]. (b.d.). *Awareness and Education on Risk and Insurance Revised Analytical and Comparative Report*. Pobrano z <https://www.oecd.org/finance/insurance/38962007.pdf> (20.09.2023).
- Pasik, M. (2020). Odpowiedzialność biur rachunkowych z tytułu prowadzonej działalności za błędy. W: A. Jaki, J. Nesterak (red.), *Wiedza Gospodarka Społeczeństwo. Innowacje i rachunkowość na drodze cyfrowej transformacji gospodarki* (s. 119–130). Toruń: Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”.
- Rogowski, S., Wolińska, B. (1999). Świadomość ubezpieczeniowa – stan obecny i perspektywy. *Przegląd Ubezpieczeń Społecznych i Gospodarczych*, 2.
- Sorter, G. H., Siegel, S., Slain, J. (1988). Accountants' Legal Liability: A Determinant of the Accounting Model. *Journal of Accounting, Auditing & Finance*, 3(3), 233–243. doi: 10.1177/0148558X8800300306.
- Winter, M. (2011). Odpowiedzialność za rachunkowość a badanie sprawozdań finansowych. *Problemy Zarządzania*, 9(4)/2, 183–191.

Streszczenie

Prezentowane badania miały na celu analizę świadomości ubezpieczeniowej oraz zapotrzebowania na ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej biur rachunkowych oraz osób świadczących usługi księgowe w świetle aktualnych zmian rynkowych. Podjęta problematyka jest aktualna i istotna ze względu na coraz szybszą zmianę przepisów w prawie podatkowym i szoki rynkowe wywołane pandemią COVID-19 oraz wojną na Ukrainie, wpływające istotnie na prowadzenie działalności gospodarczej w Polsce, a w konsekwencji także na bieżącą pracę i zakres odpowiedzialności biur rachunkowych.

W badaniach wykorzystano metody takie jak: analiza literatury, analiza aktów prawnych oraz sondaż, który został przeprowadzony w biurach rachunkowych, kancelariach podatkowych oraz wśród doradców podatkowych i innych pracowników zajmujących się księgowością.

W ocenie uczestników badania wprowadzenie w Polsce obowiązkowego ubezpieczenia było potrzebne i słuszne. Zaprezentowane badania wskazują, iż w dzisiejszych czasach oraz przy teraźniejszym stopniu ryzyka występującego w powyższym zawodzie ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej biura jest wręcz niezbędne do prawidłowego funkcjonowania działalności gospodarczej. Wpływa ono pozytywnie na pracę podmiotów świadczących usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych lub doradztwo podatkowe. Respondenci wykazują wysoki poziom świadomości ubezpieczeniowej i dostrzegają zasadność korzystania z ochrony ubezpieczeniowej w ramach obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej. Są również skłonni uiszczać dodatkowe opłaty z tytułu klauzul dodatkowych. Z perspektywy zakładów ubezpieczeniowych interesująca może być informacja potwierdzająca chęć rozszerzania ochrony ubezpieczeniowej o dodatkowe klauzule oraz deklaracje zakupu dodatkowych ubezpieczeń dobrowolnych w omówionym zakresie.

SŁOWA KLUCZOWE: ubezpieczenia, biura rachunkowe, odpowiedzialność cywilna, odpowiedzialność prawna, ryzyko

Summary

The presented research aimed to analyze insurance awareness and the need for liability insurance of accounting offices and persons providing accounting services in light of current market changes. The issues raised are up-to-date and essential due to the ever-faster change in the tax law and market shocks caused by the COVID-19 pandemic and the war in Ukraine, significantly affecting the conduct of business in Poland, and, consequently, also the day-to-day work and scope of responsibility of tax offices accounting.

The study used methods such as analysis of literature, research of legal acts, and a survey, which was conducted in accounting offices, tax offices, and among tax advisors and other employees dealing with accounting.

In the opinion of the respondents, the implementation of compulsory insurance in Poland was necessary and right. The presented research shows that nowadays and with the current degree of risk in the above profession, civil liability insurance of

the office is even necessary for the proper functioning of business and has a positive effect on the functioning of entities providing bookkeeping services or tax consultancy. Respondents see the legitimacy of using insurance protection as part of compulsory third party liability insurance, and are willing to pay additional fees under additional clauses. From the perspective of insurance companies, information confirming the willingness to extend insurance cover with additional clauses and declarations of purchase of additional insurance in the discussed scope may be interesting.

KEYWORDS: insurance, accounting offices, civil liability, legal responsibility, risk

Nota o autorach

Anna Jańska – dr inż., Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Wydział Ekonomiczny; główne obszary działalności naukowej: nauki społeczne, dyscyplina: ekonomia i finanse; e-mail: anna.janska@umcs.pl; ORCID: 0000-0002-5994-8061.

Paulina Dziewit – specjalista ds. księgowości w kancelarii prawa podatkowego; główne obszary działalności naukowej: nauki społeczne, dyscyplina: ekonomia i finanse; e-mail: paulina.dziewit@op.pl; ORCID: 0009-0006-2293-3233.

